

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ द्वितीयः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां पञ्चमकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः ॥

विष्णुमुखा वै देवाश्छन्दोभिरिमाल्लोकाननपजय्यमभ्यजयन्
यद्विष्णुक्रमान्क्रमते विष्णुरेव भूत्वा यजमानश्छन्दोभिरिमाल्लोक
जयति विष्णोः क्रमोऽस्यभिमातिहेत्याह गायत्री वै पृथिवी
त्रैष्टुभमन्तरिक्षम् जागती द्यौरानुष्टुभीर्दिशश्छन्दोभिरेवेमाल्लोकान
यथापूर्वमभि जयति प्रजापतिरग्निमसृजत सौ-
ऽस्मात्सृष्टः (१)

पराङ्मेतयान्वैदक्रन्ददिति तया वै सौऽग्नेः प्रियं
धामावारुन्द्ध यदेतामन्वाहाग्नेरेवैतया प्रियं धामाव रुन्द्ध
ईश्वरो वा एष पराङ्मदघो यो विष्णुक्रमान्क्रमते चतसृभिरा
वर्तते चत्वारि छन्दांसि छन्दांसि खलु वा अग्नेः प्रिया
तनूः प्रियामेवास्य तनुवमभि (२)

पर्यावर्तते दक्षिणा पर्यावर्तते स्वमेव वीर्यमनु
पर्यावर्तते तस्मादक्षिणोऽर्ध आत्मनो वीर्यावत्तरोऽथो

आदित्यस्यैवावृतमनु पर्यावर्तते शुनःशेषमार्जीगतिं वरुणो-
ऽगृह्णात्स एतां वारुणीमपश्यत्तया वै स आत्मानं
वरुणपाशादमुश्चद्वरुणो वा एतं गृह्णाति य उखाम्प्रतिमुश्चत्
उदुत्तमं वरुण पाशमस्मदित्याहात्मानमेवैतया (३)

वरुणपाशान्मुश्चत्या त्वाहार्षमित्याहा ह्येनः हरति
ध्रुवस्तिष्ठाविचाचलिरित्याह प्रतिष्ठित्यै विशंस्त्वा सर्वा
वाञ्छन्त्वित्याह विशैवेनः समर्धयत्यस्मिन्नाष्ट्रमधि श्रयेत्याह
राष्ट्रमेवास्मिन्ध्रुवमर्क्यं कामयेत राष्ट्रः स्यादिति तम्मनसा
ध्यायेद्राष्ट्रमेव भवति (४)

अग्रे बृहन्नुषसामूर्ध्वो अस्थादित्याहाग्रमेवैनः समानानां
करोति निर्जग्मिवान्तमस इत्याह तम एवास्मादप हन्ति
ज्योतिषागादित्याह ज्योतिरेवास्मिन्दधाति चतसृभिः
सादयति चत्वारि छन्दांसि छन्दोभिरेवातिछन्दसोत्तमया
वर्ष्म वा एषा छन्दसां यदतिच्छन्दा वर्ष्मेवैनः समानानां
करोति सद्वती (५)

भवति सत्त्वमेवैनं गमयति वात्सप्रेणोप तिष्ठत एतेन
वै वत्सप्रीर्भालन्दनोऽग्नेः प्रियं धामावारुन्द्वाग्नेरेवैतेन प्रियं

धामाव॑ रु॒न्ध्र ए॒काद॒श॒म्भ॑वत्येक॒धैव॑ यज॑माने वी॒र्यं॑ दधाति
स्तोमे॑न॒ वै दे॒वा अ॒स्मि॒ल्लो॒क आ॑र्ध्व॒व॒च्छन्दा॑भिर॒मुष्मि॒न्स्तोम॑स्येव
खलु॒ वा ए॒तद्रूपं॑ यद्वा॒थ्स॒प्रम्य॑द्वा॒थ्स॒प्रेणो॑पतिष्ठते (६)

इ॒ममे॒व तेन॑ लो॒कम॒भि ज॑यति यद्विष्णु॒क्रमा॑न्क्रमते॒ऽमुमे॒व
तैर्लो॒कम॒भि ज॑यति पूर्वे॒द्युः प्र॑ क्रा॒मत्यु॑त्तरे॒द्युरुप॑ तिष्ठते
तस्मा॒द्योगे॑ऽन्यासा॑ प्र॒जाना॑म्मनः॒ क्षेमे॑ऽन्यासा॑न्तस्मा॑द्यायाव॒रः
क्षेम्य॑स्येशे॒ तस्मा॑द्यायाव॒रः क्षेम्य॑म॒ध्यव॑स्यति मु॒ष्टी क॑रोति
वाचं॑ यच्छति य॒ज्ञस्य॑ धृ॒त्यै॥ (७)

सृष्टो३ऽभ्येतया॑ भवति स॒द्वत्यु॑पतिष्ठते द्वि॒चत्वारि॑शच्च॥ [१]

अन्न॑प॒तेऽन्न॑स्य नो दे॒हीत्या॑हा॒ग्निर्वा॑ अन्न॑पतिः स ए॒वास्मा॑
अन्न॑म्प्र यच्छत्यनमी॒वस्य॑ शु॒ष्मिण॒ इत्या॑हाय॒क्ष्मस्येति॑
वावै॑तदा॒ह प्र॑ प्र॒दा॒तारं॑ तारिष॒ ऊर्जं॑ नो धेहि द्वि॒पदे॑ चतु॒ष्पद॑
इत्या॑हा॒शिष॑मे॒वैता॑मा शा॒स्त उदु॑ त्वा॒ विश्वे॑ दे॒वा इत्या॑ह
प्रा॒णा वै विश्वे॑ दे॒वाः (८)

प्रा॒णैरे॒वैन॑मुद्यच्छते॒ऽग्ने भर॑न्तु चित्ति॑भिरित्या॒ह यस्मा॑ ए॒वैनं॑
चि॒त्तायो॑द्यच्छते॒ तेनै॒वैन॑ सम॑र्धयति चत॒सृभि॑रा सा॒दयति॑
च॒त्वारि॑ छन्दा॑सि॒ छन्दा॑भिरे॒वाति॑च्छन्दसो॒त्तमया॑ वर्ष्म॒ वा

ए॒षा छन्द॑सां॒ यदति॑च्छन्दा॒ वर्ष्मै॑वैन॒॑ समाना॑ करोति॒
सद्व॑ती भवति स॒त्त्वमे॒वैनं॑ गमयति॒ प्रेद॑ग्रे ज्योति॑ष्मान् (९)

या॒हीत्या॑ह॒ ज्योति॑रे॒वास्मि॑न्दधाति॒ त॒नुवा॒ वा ए॒ष
हि॑नस्ति॒ य॑ हि॒नस्ति॒ मा हि॑सीस्त॒नुवा॑ प्र॒जा इत्या॑ह
प्र॒जाभ्य॑ ए॒वैन॑ शमयति॒ रक्षा॑सि॒ वा ए॒तद्य॑ज्ञ॑ संचन्ते
यद॑न॒ उ॒त्स॒र्ज॒त्यक्र॑न्ददित्यन्वा॑ह॒ रक्ष॑सा॒मप॑हत्या॒ अन॑सा
वह॑न्त्यप॑चितिमे॒वास्मि॑न्दधाति॒ तस्मा॑दन॒स्वी च॑ र॒थी
चाति॑थीना॒मप॑चिततमौ (१०)

अप॑चितिमान्भवति॒ य ए॒वं वेद॑ स॒मिधा॒ऽग्निं दु॑वस्यतेति॒
घृ॒तानु॑षि॒क्ताम॑व॒सिते॑ स॒मिध॒मा द॑धाति॒ यथा॑ति॒थय॒ आग॑ताय
स॒र्पिष्व॑दाति॒थ्यं क्रि॒यते॑ ता॒दृगे॒व तद्वा॑यत्रिया॒ ब्रा॑ह्मणस्य॑
गाय॒त्रो हि॑ ब्रा॑ह्मणस्त्रि॒ष्टुभा॑ राज॒न्यस्य॑ त्रै॒ष्टुभो॑ हि राज॒न्यो-
ऽप्सु भ॑स्म॒ प्र वै॑शयत्य॒प्सुयो॑निर्वा अ॒ग्निः स्वामे॒वैनं॑ योनिं
गम॑यति॒ तिसृ॑भिः॒ प्र वै॑शयति॒ त्रिवृ॑द्वै (११)

अ॒ग्निर्या॑वा॒नेवा॒ग्निस्त॑म्प्रति॒ष्ठां ग॑मयति॒ परा॒ वा ए॒षो॑ऽग्निं
व॑पति॒ यो॑ऽप्सु भ॑स्म॒ प्रवे॑शयति॒ ज्योति॑ष्मतीभ्या॒मव॑ दधाति॒
ज्योति॑रे॒वास्मि॑न्दधाति॒ द्वाभ्यां॑ प्रति॒ष्ठित्यै॒ परा॒ वा ए॒ष प्र॒जां

प॒शून् व॑पति॒ योऽप्सु॑ भस्मं॑ प्रवेशय॑ति॒ पुन॑रूर्जा॒ सह॑ र॒य्येति॑
पुन॑रुदैति॒ प्र॒जामे॒व प॒शूना॒त्मन्ध॑त्ते॒ पुन॑स्त्वादित्याः (१२)

रु॒द्रा वस॑वः॒ समि॑न्धता॒मित्या॑हैता वा ए॒तं दे॒वता॒ अग्रे॑
समै॑न्धत॒ ताभि॑रे॒वैन॑ꣳ समि॑न्धे बो॒धा स॒ बोधी॑त्युप॑ तिष्ठते
बो॒धय॑त्ये॒वैन॑न्तस्मा॑त्सु॒त्वा प्र॒जाः प्र॒ बुध्य॑न्ते यथा॒स्थान॑मुप॑
तिष्ठते॒ तस्मा॑द्यथा॒स्थान॑म्प॒शवः॒ पुन॑रेत्योप॑ तिष्ठन्ते॥ (१३)

वै विश्वे देवा ज्योतिष्मानपचिततमौ त्रिवृद्धा आदित्या द्विचत्वारिंशच्च॥ — [२]

याव॑ती॒ वै पृ॑थि॒वी तस्यै॑ य॒म आधि॑पत्यं॒ परी॑याय॒ यो वै य॒मं
दै॒वय॑ज॒नम॑स्या॒ अनि॑र्याच्या॒ग्निं चि॑नुते॒ यमा॑यैन॑ꣳ स चि॑नुते-
ऽपे॑तेत्य॒ध्यव॑साययति॒ यम॑मे॒व दै॒वय॑ज॒नम॑स्यै॒ निर्या॑च्या॒त्मने॑-
ऽग्निं चि॑नुत॒ इष्व॑ग्रेण॒ वा अ॒स्या अना॑मृतमिच्छन्तो॒ नावि॑न्दन्ते
दे॒वा ए॒तद्य॑जु॒रप॑श्यन्नपे॒तेति॑ यदे॒तेना॑ध्यवसायय॑ति (१४)

अना॑मृत ए॒वाग्निं चि॑नुत॒ उद्ध॑न्ति॒ यदे॒वास्या॑ अमे॒ध्यं
तदप॑ ह॒न्त्य॒पोऽवो॑क्षति॒ शान्त्यै॑ सि॒कंता॒ नि व॑पत्येतद्वा
अ॒ग्रेवै॑श्वान॒रस्य॑ रू॒पꣳ रू॒पेणै॒व वै॑श्वान॒रम॑वं रु॒द्ध ऊ॒षान्नि
व॑पति॒ पुष्टि॑र्वा ए॒षा प्र॒जन॑नं॒ यदू॒षाः पु॒ष्ट्यामे॒व प्र॒जन॑नेऽग्निं
चि॑नुतेऽथो॑ सं॒ज्ञानं॑ ए॒व सं॒ज्ञान॑ꣳ ह्येतत् (१५)

प॒शूनां॑ यदू॒षा द्या॒वापृ॒थि॒वी स॒हास्ता॒न्ते वि॒य॒ती
 अ॒ब्रू॒ताम॒स्त्वे॒व नौ॑ स॒ह य॒ज्ञिय॒मिति॑ यद॒मुष्या॑ य॒ज्ञिय॒मासी॒त्तद॒स्य
 ऊ॒षा॑ अ॒भवन्॑ यद॒स्या य॒ज्ञिय॒मासी॒त्तद॒मुष्या॑म॒दधा॒त्तद॒दश्च॒न्द्रम॑सि
 कृ॒ष्णामू॒षा॑न्नि॒वप॑न्नदो ध्या॒येद्द्या॒वापृ॒थि॒व्योरे॒व य॒ज्ञिये॒ऽग्निं
 चि॒नुते॒ऽयं सो॒ अ॒ग्निरिति॑ वि॒श्वामि॑त्रस्य (१६)

सू॒क्तम्भ॑वत्ये॒तेन॒ वै वि॒श्वामि॑त्रो॒ऽग्नेः प्रि॒यं धा॒मावा॑रु॒न्द्वाग्ने॑रे॒वैते
 प्रि॒यं धा॒माव॑ रु॒न्द्धे छ॒न्दोभि॑र्वै दे॒वाः सु॒वर्गं॑ लो॒कमा॑य॒श्चत॑स्रः
 प्रा॒चीरु॒पं द॒धाति॑ च॒त्वारि॑ छ॒न्दा॑सि॒ छ॒न्दोभि॑रे॒व तद्य॑ज॒मानः
 सु॒वर्गं॑ लो॒कमे॑ति॒ तेषां॑ सु॒वर्गं॑ लो॒कं य॒तां दि॒शः स॒म॒व्हीय॑न्त
 ते द्वे॒ पुर॑स्ता॒त्समी॒ची उ॒पा॒दध॑त॒ द्वे (१७)

प॒श्चात्स॑मी॒ची ताभि॑र्वै ते दि॒शोऽदृ॑हन् यद्वे
 पुर॑स्ता॒त्समी॒ची उ॒प॒दधा॑ति॒ द्वे प॒श्चात्स॑मी॒ची दि॒शां वि॒धृ॒त्या
 अथो॑ प॒शवो॑ वै छ॒न्दा॑सि॒ पशू॑ने॒वास्मै॑ समी॒चो द॒धात्य॑ष्टावु॒पं
 द॒धात्य॑ष्टाक्ष॒रा गाय॑त्री गा॒यत्री॑ऽग्निर्या॒वाने॒वाग्नि॑स्तं चि॒नुते॒-
 ऽष्टावु॒पं द॒धात्य॑ष्टाक्ष॒रा गाय॑त्री गा॒यत्री॑ सु॒वर्गं॑ लो॒कम॑ञ्ज॒सा
 वेद॑ सु॒वर्ग॑स्य॒ लोक॑स्य (१८)

प्र॒ज्ञा॒त्यै त्रयो॑दश लो॒कं पृ॒णा उ॒पं द॒धात्ये॒कविं॑शतिः

सम्पद्यन्ते प्रतिष्ठा वा एकविंशः प्रतिष्ठा गार्हपत्य
 एकविंशस्यैव प्रतिष्ठां गार्हपत्यमनु प्रति तिष्ठति प्रत्यग्निं
 चिक्यान्स्तिष्ठति य एवं वेद पञ्चचितीकं चिन्वीत प्रथमं
 चिन्वानः पाङ्क्तो यज्ञः पाङ्क्तः पशवो यज्ञमेव पशूनव रुन्दे
 त्रिचितीकं चिन्वीत द्वितीयं चिन्वानस्त्रय इमे लोका एष्वेव
 लोकेषु (१९)

प्रति तिष्ठत्येकचितीकं चिन्वीत तृतीयं चिन्वान एकधा
 वै सुवर्गो लोक एकवृत्तैव सुवर्गं लोकमेति पुरीषेणाभ्यूहति
 तस्मान्मासेनास्थि छन्नन्न दुश्चर्मा भवति य एवं वेद पञ्च
 चितयो भवन्ति पञ्चभिः पुरीषैरभ्यूहति दश सम्पद्यन्ते
 दशाक्षरा विराडन्न विराड्विराज्येवान्नाद्ये प्रति तिष्ठति॥ (२०)

अद्धवसाययति ह्येतद्विश्वमित्रस्यादधत् द्वे लोकस्य लोकेषु सप्तचत्वारिंशच्च॥—[३]

वि वा एतौ द्विषाते यश्च पुराग्निर्यश्चोखायाः समितमिति
 चतसृभिः सं नि वपति चत्वारि छन्दांसि छन्दांसि
 खलु वा अग्नेः प्रिया तनूः प्रिययैवनौ तनुवा सः शास्ति
 समितमित्याहु तस्माद्ब्रह्मणा क्षत्रं समेति यथ्संन्युष्य
 विहरति तस्माद्ब्रह्मणा क्षत्रं व्येत्यृतुभिः (२१)

वा ए॒तं दी॑क्षयन्ति॒ स ऋ॑तुभिरे॒व वि॒मुच्यो॑ मा॒तेव॑
 पु॒त्रं पृ॑थि॒वी पु॑री॒ष्यमि॒त्याह॑र्तुभिरे॒वैनं॑ दीक्षयित्वर्तुभिर्वि
 मु॒ञ्चति॑ वैश्वान॒र्या शि॒क्यमा॑ द॒त्ते स्व॒दय॑त्ये॒वैन॑न्नैर्ऋ॒तीः
 कृ॒ष्णास्ति॒स्रस्तु॑ष॒पक्का॑ भवन्ति॒ निर्ऋ॑त्यै वा ए॒तद्भा॑ग॒धेयं॑
 यत्तु॑षा॒ निर्ऋ॑त्यै रू॒पं कृ॒ष्णं रू॒पेणै॒व निर्ऋ॑तिं नि॒रव॑दयत
 इ॒मां दि॒शं यन्त्ये॒षा (२२)

वै निर्ऋ॑त्यै दि॒ग्स्वाया॑मे॒व दि॒शि निर्ऋ॑तिं नि॒रव॑दयते
 स्व॒कृत॑ इ॒रिण॑ उ॒पं द॑धाति प्र॒दरे॑ वैत॒द्वै निर्ऋ॑त्या आ॒यत॑न॒ऽ
 स्व ए॒वाय॑त॒ने निर्ऋ॑तिं नि॒रव॑दयते शि॒क्यम॒भ्युप॑ द॒धाति॑
 नैर्ऋ॒तो वै पा॑शः सा॒क्षादे॒वैनं॑ निर्ऋ॑तिपा॒शान्मु॑ञ्चति
 ति॒स्र उ॒पं द॑धाति त्रेधावि॒हितो॑ वै पु॒रुषो॑ यावा॒नेव॑
 पु॒रुष॑स्तस्मा॒न्निर्ऋ॑तिम॒व॑ यजते॒ परा॑चीरु॒पं (२३)

द॒धाति॑ परा॑चीमे॒वास्मा॒न्निर्ऋ॑तिम्प्र णु॒दते॑ऽप्र॒तीक्ष॒मा य॑न्ति॒
 निर्ऋ॑त्या अ॒न्तर्हि॑त्यै मार्जयित्वो॒पं तिष्ठ॑न्ते मे॒ध्यत्वा॒य
 गा॒र्हप॑त्य॒मुप॑ तिष्ठन्ते निर्ऋ॑तिलो॒क ए॒व च॑रित्वा पू॒ता
 दे॒वल॑ोकमु॒पाव॑र्तन्त॒ एक॑यो॒पं तिष्ठ॑न्त एक॒धैव॑ यज॒माने॑ वी॒र्यं॑
 द॒धति॑ नि॒वेश॑नः सं॒गम॑नो वसू॒नामि॒त्याह॑ प्र॒जा वै पु॒शवो॑

वसुं प्रजयैवैनम्पशुभिः समर्धयन्ति॥ (२४)

ऋतुभिरेषा पराचीरुपाष्टाचत्वारिंशच्च॥ [४]

पुरुषमात्रेण वि मिमीते यज्ञेन वै पुरुषः सम्मितो
यज्ञपुरुषैवेनं वि मिमीते यावान्पुरुष ऊर्ध्वबाहुस्तावान्भव-
त्येतावद्वै पुरुषे वीर्यं वीर्येणैवेनं वि मिमीते पक्षी
भवति न ह्यपक्षः पतितुमर्हत्यरत्निना पक्षौ द्राघीयांसौ
भवतस्तस्मात्पक्षप्रवयांसि वयांसि व्याममात्रौ पक्षौ च
पुच्छं च भवत्येतावद्वै पुरुषे वीर्यम् (२५)

वीर्यसम्मितो वेणुना वि मिमीत आग्नेयो वै वेणुः
सयोनित्वाय यजुषा युनक्ति यजुषा कृषति व्यावृत्यै षड्भवेन
कृषति षड्वा ऋतवं ऋतुभिरेवेनं कृषति यद्वादशगवेनं
संवत्सरेणैवेयं वा अग्नेरतिदाहादबिभेत्सैतद्विगुणमपश्यत्कृष्टं
चाकृष्टं च ततो वा इमां नात्यदहद्यत्कृष्टं चाकृष्टं च (२६)

भवत्यस्या अनतिदाहाय द्विगुणं त्वा अग्निमुद्यन्तुमर्हतीत्याहुः
चाकृष्टं च भवत्यग्नेरुद्यत्या एतावन्तो वै पशवो द्विपादश्च
चतुष्पादश्च तान् यत्प्राचं उथ्सृजेद्बुद्धायापि दध्याद्यदक्षिणा
पितृभ्यो नि धुवेद्यत्प्रतीचो रक्षांसि हन्युरुदीच उथ्सृजत्येषा

वै देवमनुष्याणां शान्ता दिक् (२७)

तामेवैनाननूत्सृजत्यथो खल्विमां दिशमुत्सृजत्यसौ
वा आदित्यः प्राणः प्राणमेवैनाननूत्सृजति दक्षिणा
पर्यावर्तन्ते स्वमेव वीर्यमनु पर्यावर्तन्ते तस्माद्वक्षिणोऽर्ध
आत्मनो वीर्यावत्तरोऽथो आदित्यस्यैवावृतमनु पर्यावर्तन्ते
तस्मात्परांश्च पशवो वि तिष्ठन्ते प्रत्यं च आ वर्तन्ते
तिस्रस्तिस्त्रः सीताः (२८)

कृषति त्रिवृतमेव यज्ञमुखे वि यातयत्योषधीर्वपति
ब्रह्मणान्नमव रुद्धेऽर्केऽर्कश्चीयते चतुर्दशभिर्वपति सप्त
ग्राम्या ओषधयः सप्तारण्या उभयीषामवरुद्धा अन्नस्यान्नस्य
वपत्यन्नस्यान्नस्यावरुद्धौ कृष्टे वपति कृष्टे ह्योषधयः
प्रतितिष्ठन्त्यनुसीतं वपति प्रजात्यै द्वादशसु सीतासु वपति
द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरेणैवास्मा अन्नम्पचति
यदग्निचित् (२९)

अनवरुद्धस्याश्नीयादवरुद्धेन व्यृद्धेत ये वनस्पतीनाम्फलं
ऽपि प्रोक्षेदनवरुद्धस्यावरुद्धौ दिग्भ्यो लोष्टान्धसमस्यति
दिशामेव वीर्यमवरुध्य दिशां वीर्येऽग्निं चिनुते यं द्विष्याद्यत्र

स स्यात्तस्यै दिशो लोष्टमा हरेदिषमूर्जमहमित आ दद
 इतीषमेवोर्जं तस्यै दिशोऽवं रुन्दे क्षोधुको भवति यस्तस्यां
 दिशि भवत्युत्तरवेदिमुप वपत्युत्तरवेद्याः ह्यग्निश्चीयतेऽथो
 पशवो वा उत्तरवेदिः पशूनेवावं रुन्देऽथो यज्ञपरुषो-
 ऽनन्तरित्यै॥ (३०)

च भवत्येतावद्वै पुरुषे वीर्यं यत्कृष्टश्चाकृष्टं च दिग्मीतां अग्निचिदव पञ्चविंशतिश्च॥ [५]

अग्ने तव श्रवो वय इति सिकता नि वपत्येतद्वा
 अग्नेर्वैश्वानरस्यं सूक्तं सूक्तेनैव वैश्वानरमवं रुन्दे षड्भिर्नि
 वपति षड्वा ऋतवः संवत्सरः संवत्सरोऽग्निर्वैश्वानरः
 साक्षादेव वैश्वानरमवं रुन्दे समुद्रं वै नामैतच्छन्दः समुद्रमनु
 प्रजाः प्र जायन्ते यदेतेन सिकता निवपति प्रजानां
 प्रजननायेन्द्रः (३१)

वृत्राय वज्रम्प्राहरत्स त्रेधा व्यभवत्स्फ्यस्तृतीयं
 रथस्तृतीयं यूपस्तृतीयं येऽन्तःशरा अशीर्यन्त ताः
 शर्करा अभवन्तच्छर्कराणां शर्करत्वं वज्रो वै शर्कराः
 पशुरग्निर्यच्छर्कराभिरग्निं परिमिनोति वज्रेणैवास्मै पशून्परि
 गृह्णाति तस्माद्वज्रेण पशवः परिगृहीतास्तस्मात्स्थेयानस्थेयसो

नोपं हरते त्रिसृप्ताभिः (३२)

पशुकामस्य परिं मिनुयात्सप्त वै शीर्षण्याः प्राणाः
प्राणाः पशवः प्राणैरेवास्मै पशूनव रुद्धे त्रिणवाभि-
भ्रातृव्यवतस्त्रिवृतमेव वज्रं सम्भृत्य भ्रातृव्याय प्र हरति
स्तृत्या अपरिमिताभिः परिं मिनुयादपरिमितस्यावरुद्धौ यं
कामयेतापशुः स्यादित्यपरिमित्य तस्य शर्कराः सिकंता
व्यूहेदपरिगृहीत एवास्य विषूचीनं रेतः परा सिञ्चत्यपशुरेव
भवति (३३)

यं कामयेत पशुमान्त्स्यादिति परिमित्य तस्य शर्कराः
सिकंता व्यूहेत्परिगृहीत एवास्मै समीचीनं रेतः सिञ्चति
पशुमानेव भवति सौम्या व्यूहति सोमो वै रेतोधा रेत एव
तदधाति गायत्रिया ब्राह्मणस्य गायत्रो हि ब्राह्मणस्त्रिष्टुभा
राजन्यस्य त्रैष्टुभो हि राजन्यः शं युम्बारहस्पत्यम्मधो
नोपानमत्सोऽग्निम्प्राविशत् (३४)

सोऽग्नेः कृष्णो रूपं कृत्वोदायत् सोऽश्वम्प्राविशत्सो-
ऽश्वस्यावान्तरशफोऽभवद्यदश्वमाक्रमयति य एव मेधो-
ऽश्वम्प्राविशत्तमेवाव रुद्धे प्रजापतिनाग्निश्चेतव्य इत्याहुः

प्राजाप॒त्योऽश्वो॒ यदश्व॑माक्रमय॑ति प्र॒जाप॑तिनै॒वाग्निं॑ चि॒नुते॑
 पुष्कर॑पूर्णमुप॑ दधाति॒ योनि॑र्वा अ॒ग्नेः पु॑ष्करपूर्ण॑
 स॒योनि॑मे॒वाग्निं॑ चि॒नुते॑ऽपां पृ॒ष्ठम॒सीत्युप॑ दधात्य॒पां वा
 ए॒तत्पृ॑ष्ठं यत्पु॑ष्करपूर्ण॑ रूपेणै॒वैन॒दुप॑ दधाति॥ (३५)

इन्द्रः पशुकामस्य भवत्यविश्वस्योनिं विशतिश्च॥ [६]

ब्रह्म॑ जज्ञानमि॒ति रु॒क्ममुप॑ दधाति॒ ब्रह्म॑मुखा॒ वै प्र॒जाप॑तिः
 प्र॒जा असृ॑जत॒ ब्रह्म॑मुखा ए॒व तत्प्र॒जा यज॑मानः सृजते॒ ब्रह्म॑
 जज्ञानमि॒त्याह॑ तस्माद्ब्राह्म॑णो मुख्यो॒ मुख्यो॑ भवति॒ य एवं वेद॑
 ब्रह्मवा॒दिनो॑ वदन्ति॒ न पृ॑थि॒व्यां नान्तरि॑क्षे॒ न दि॒व्यग्नि॑श्चे॒तव्यं॑
 इति॒ यत्पृ॑थि॒व्यां चि॑न्वीत॒ पृथि॒वीः शु॒चा॒र्पये॒न्नौष॑धयो॒ न
 वन॑स्पतयः (३६)

प्र जा॑येरन् यदन्तरि॑क्षे चिन्वी॒तान्तरि॑क्षः शु॒चा॒र्पये॒न्न
 वया॑सि॒ प्र जा॑येरन् यद्वि॒वि चि॑न्वीत दि॒वः शु॒चा॒र्पये॒न्न
 पर्जन्यो॑ वर्षेद्रु॒क्ममुप॑ दधात्य॒मृतं॑ वै हि॒र॒ण्यम॒मृतं॑ ए॒वाग्निं॑
 चि॒नुते॑ प्रजा॑त्यै हि॒र॒ण्यम॑यं पु॒रुष॑मुप॑ दधाति॒ यज॑मानलो॒कस्य॑
 वि॒धृत्यै॒ यदिष्ट॑काया॒ आतृ॑ण्णमनूप॒दध्यात्प॑शूनां च
 यज॑मानस्य च प्रा॒णमपि॑ दध्याद्दक्षि॒णतः॑ (३७)

प्राश्चमुपं दधाति दाधारं यजमानलोकत्र पशूनां
 च यजमानस्य च प्राणमपि दधात्यथो खल्विष्टकाया
 आतृण्णमनूपं दधाति प्राणानामुत्सृष्ट्यै द्रप्सश्चस्कन्देत्यभि
 मृशति होत्रास्वेवैनं प्रति ष्ठापयति सुचावुपं दधात्याज्यस्य
 पूर्णां कार्ष्ण्यमयीं दध्नः पूर्णामौदुम्बरीमियं वै कार्ष्ण्यमय्यसावौत
 एवोपं धत्ते (३८)

तूष्णीमुपं दधाति न हीमे यजुषासुमर्हति दक्षिणां
 कार्ष्ण्यमयीमुत्तरामौदुम्बरीन्तस्मादस्या असावुत्तराज्यस्य
 पूर्णां कार्ष्ण्यमयीं वज्रो वा आज्यं वज्रः कार्ष्ण्यो
 वज्रेणैव यज्ञस्य दक्षिणतो रक्षांस्यपं हन्ति दध्नः
 पूर्णामौदुम्बरीम्पशवो वै दध्यूर्गुदुम्बरः पशुष्वेवोर्जं दधाति
 पूर्णे उपं दधाति पूर्णे एवैनम् (३९)

अमुष्मिँल्लौक उपं तिष्ठेते विराज्यग्निश्चैतव्यं इत्याहुः
 सुग्वै विराड्यश्नुचावुपदधाति विराज्येवाग्निं चिनुते
 यज्ञमुखेयज्ञमुखे वै क्रियमाणे यज्ञं रक्षांसि
 जिघांसन्ति यज्ञमुखं रुक्मो यद्रुक्मं व्याधारयति
 यज्ञमुखादेव रक्षांस्यपं हन्ति पञ्चभिर्व्याधारयति पाङ्क्तौ यज्ञो

यावानेव यज्ञस्तस्माद्रक्षाऽस्यप हन्त्यक्षण्या व्याघारयति
तस्मादक्षण्या पशवोऽङ्गानि प्र हरन्ति प्रतिष्ठित्यै॥ (४०)

वनस्पतयो दक्षिणतो धत्त एनन्तस्मादक्षण्या पञ्च च॥ [७]

स्वयमातृणामुप दधातीयं वै स्वयमातृणेमामेवोप
धत्तेऽश्वमुप घ्रापयति प्राणमेवास्यां दधात्यथो प्राजापत्यो
वा अश्वः प्रजापतिनैवाग्निं चिनुते प्रथमेष्टकोपधीयमाना
पशूनां च यजमानस्य च प्राणमपि दधाति स्वयमातृणा
भवति प्राणानामुत्सृष्ट्या अथो सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्या
अग्नावग्निश्वेतव्य इत्याहुरेष वै (४१)

अग्निर्वैश्वानरो यद्वाह्मणस्तस्मै प्रथमामिष्टकां यजुष्कृताम्प्र
यच्छेत्ताम्राह्मणश्चोप दध्यातामग्नावेव तदग्निं चिनुत ईश्वरो
वा एष आर्तिमार्तोर्योऽविद्वानिष्टकामुपदधाति त्रीन्
वरान्दद्यात्रयो वै प्राणाः प्राणानाऽस्पृत्यै द्वावेव देयौ द्वौ
हि प्राणावेक एव देय एको हि प्राणः पशुः (४२)

वा एष यदग्निर्न खलु वै पशव आयवसे रमन्ते
दूर्वेष्टकामुप दधाति पशूनां धृत्यै द्वाभ्यां प्रतिष्ठित्यै
काण्डात्काण्डात्प्ररोहन्तीत्याह काण्डेनकाण्डेन ह्येषा

प्रति॒तिष्ठ॑त्ये॒वा नो॑ दूर्वे॒ प्र त॑नु॒ सह॑स्रेण॒ श॒तेन॒ चेत्या॑ह
साह॑स्रः प्र॒जाप॑तिः प्र॒जाप॑ते॒रास्यै॑ दे॒वल॒क्ष्मं वै त्र्या॑लिखि॒ता
तामु॑त्तरलक्ष्माणं दे॒वा उपा॑दध॒ताध॑रलक्ष्माण॒मसुरा॑ यम् (४३)

का॒मये॑त् व॒सीयान्॑स्यादित्युत्तरलक्ष्माणं तस्योप॑
दध्या॒द्वसी॑याने॒व भ॑वति॒ यं का॒मये॑त् पापी॒यान्॑स्यादित्यध॑र-
लक्ष्माणं तस्योप॑ दध्यादसुरयो॒निमे॒वैन॑मनु॒ परा॑ भावयति॒
पापी॑यान्भवति त्र्यालिखिता भ॑वती॒मे वै लो॒कास्त्र्या॑लिखितै॒भ्य
ए॒व लो॒केभ्यो॑ भ्रातृ॒व्यम॑न्तरेत्यङ्गिर॒सः सु॒वर्गं लो॒कं य॒तः
पु॒रोडा॑शः कूर्मो भू॒त्वानु॑ प्रा॒सर्प॑त् (४४)

यत्कूर्ममु॑प॒दधा॑ति॒ यथा॑ क्षे॒त्रवि॒दञ्ज॑सा॒ नय॑त्ये॒वमे॒वैनं॑
कूर्मः सु॒वर्गं लो॒कम॑ञ्जसा॒ नय॑ति॒ मेधो॑ वा ए॒ष प॑शूनां
यत्कूर्मो॑ यत्कूर्ममु॑प॒दधा॑ति॒ स्वमे॒व मे॒धम्प॑श्यन्तः प॒शव॑
उप॑ तिष्ठन्ते श्मशानं॒ वा ए॒तत्क्रि॑यते॒ यन्मृ॑तानां
पशू॒नां शी॒र्षाण्यु॑पधी॒यन्ते॑ यज्जीवन्तं॒ कूर्ममु॑प॒दधा॑ति॒
तेना॑श्मशानचिद्वास्त॒व्यो वा ए॒ष यत् (४५)

कूर्मो मधु॑ वाता॒ ऋ॒ताय॑त इति॒ द॒ध्ना म॑धुमिश्रेणा॒भ्यन॑क्ति
स्व॒दय॑त्ये॒वैनं॑ द्वा॒म्यं वा ए॒तदन्नं॑ यद्दध्या॒रण्य॑म्मधु॒ यद्द॒ध्ना

मधुमिश्रेणाभ्यनक्त्युभयस्यावरुद्धौ मही द्यौः पृथिवी च न
 इत्याहाभ्यामेवैनमुभयतः परि गृह्णाति प्राश्चमुपं दधाति
 सुवर्गस्य लोकस्य समष्टौ पुरस्तात्प्रत्यश्चमुपं दधाति
 तस्मात् (४६)

पुरस्तात्प्रत्यश्चः पशवो मेधमुपं तिष्ठन्ते यो वा
 अपनाभिमुग्निं चिनुते यजमानस्य नाभिमनु प्र विंशति स
 एनमीश्वरो हिंसितोरुलूखलमुपं दधात्येषां वा अग्नेर्नाभिः
 सनाभिमेवाग्निं चिनुतेऽहिंसाया औदुम्बरम्भवत्यूर्वा
 उदुम्बर ऊर्जमेवाव रुद्धे मध्यत उपं दधाति मध्यत
 एवास्मा ऊर्जं दधाति तस्मान्मध्यत ऊर्जा भुञ्जत इयद्भवति
 प्रजापतिना यज्ञमुखेन सम्मितुमव हन्त्यन्नमेवाकर्वैष्णव्यर्चोपं
 दधाति विष्णुर्वै यज्ञो वैष्णवा वनस्पतयो यज्ञ एव यज्ञं प्रति
 ष्ठापयति॥ (४७)

एष वै पशुर्यमसर्पदेष्ट यत्तस्मात्तस्मात्सप्तविंशतिश्च॥ [८]

एषां वा एतल्लोकानां ज्योतिः सम्भृतं यदुखा
 यदुखामुपदधात्येभ्य एव लोकेभ्यो ज्योतिरव रुद्धे मध्यत
 उपं दधाति मध्यत एवास्मै ज्योतिर्दधाति तस्मान्मध्यतो

ज्योतिरुपास्महे सिकंताभिः पूरयत्येतद्वा अग्नेर्वैश्वानरस्य
रूपं रूपेणैव वैश्वानरमव रुन्दे यं कामयेत क्षोधुकः
स्यादित्यूनां तस्योपं (४८)

दध्यात्क्षोधुक एव भवति यं कामयेतानुपदस्यदन्नमद्यादिति
पूर्णां तस्योपं दध्यादनुपदस्यदेवान्नमत्ति सहस्रं वै प्रति पुरुषः
पशूनां यच्छति सहस्रमन्ये पशवो मध्ये पुरुषशीर्षमुप
दधाति सवीर्यत्वायोखायामपि दधाति प्रतिष्ठामेवैनं दमयति
व्यृद्धं वा एतत्प्राणैरमेध्यं यत्पुरुषशीर्षममृतं खलु वै
प्राणाः (४९)

अमृतं हिरण्यं प्राणेषु हिरण्यशल्कान्प्रत्यस्यति
प्रतिष्ठामेवैनं दमयित्वा प्राणैः समर्धयति दध्ना मधुमिश्रेण
पूरयति मध्व्योऽसानीति शृतातङ्क्येन मेध्यत्वाय
ग्राम्यं वा एतदन्नं यद्वध्यारण्यम्मधु यद्वध्ना मधुमिश्रेण
पूरयत्युभयस्यावरुद्धौ पशुशीर्षाण्युप दधाति पशवो
वै पशुशीर्षाणि पशून्वाव रुन्दे यं कामयेतापशुः
स्यादिति (५०)

विषूचीनानि तस्योपं दध्याद्विषूच एवास्मात्पशून् दधात्यपशुरेव

भवति यं कामयेत पशुमान्त्स्यादिति समीचीनानि तस्योपं
 दध्यात्समीचं एवास्मै पशून् दधाति पशुमानेव भवति
 पुरस्तात्प्रतीचीनमश्वस्योपं दधाति पश्चात्प्राचीनमृषभस्यापशवो
 वा अन्ये गोअश्वेभ्यः पशवो गोअश्वानेवास्मै समीचो
 दधात्येतावन्तो वै पशवः (५१)

द्विपादश्च चतुष्पादश्च तान् वा एतदग्नौ प्र दधाति
 यत्पशुशीर्षाण्युप दधात्यमुमारण्यमनु ते दिशामीत्याह
 ग्राम्येभ्य एव पशुभ्य आरण्यान्पशूञ्छुचमनूत्सृजति
 तस्मात्समावत्पशूनां प्रजायमानानामारण्याः पशवः
 कनीयाः सः शुचा ह्यृताः सर्पशीर्षमुप दधाति यैव सर्पे
 त्विषिस्तामेवाव रुद्धे (५२)

यत्समीचीनम्पशुशीर्षैरुप दध्याद्ग्राम्यान्पशून् शुकाः
 स्युर्यद्विषूचीनमारण्यान् यजुरेव वदेदव तां त्विषि रुद्धे
 या सर्पे न ग्राम्यान्पशून् हिनस्ति नारण्यानथो खलूपधेयमेव
 यदुप दधाति तेन तां त्विषिमव रुद्धे या सर्पे यद्यजुर्वदति
 तेन शान्तम्॥ (५३)

प॒शुर्वा ए॒ष यद॒ग्निर्योनिः॑ खलु॒ वा ए॒षा प॒शोर्वि क्रि॑यते
यत्प्रा॒चीन॑मैष्ट॒काद्यजुः॑ क्रि॒यते॒ रेतो॑ऽप॒स्या अप॒स्या उप॑
दधाति॒ योना॑वेव॒ रेतो॑ दधाति॒ पञ्चोप॑ दधाति॒ पाङ्गाः॑
प॒शवः॑ प॒शूने॒वास्मै॑ प्र ज॑नयति॒ पञ्च॑ दक्षिणतो॒ वज्रो॑ वा
अ॒प॒स्या वज्रेणै॒व य॒ज्ञस्य॑ दक्षिणतो॒ रक्षा॑ऽस्य॒पं हन्ति॑ पञ्च
प॒श्चात् (५४)

प्राची॒रुप॑ दधाति॒ पश्चा॑द्वै प्रा॒चीन॑ः॒ रेतो॑ धीयते
प॒श्चादे॒वास्मै॑ प्रा॒चीन॑ः॒ रेतो॑ दधाति॒ पञ्च॑ पुरस्ता॑त्प्रा॒तीची॒रुप॑
दधाति॒ पञ्च॑ प॒श्चात्प्रा॒चीस्तस्मा॑त्प्रा॒चीन॑ः॒ रेतो॑ धीयते
प्रा॒तीचीः॑ प्र॒जा जा॑यन्ते॒ पञ्चो॑त्तर॒तश्छ॑न्द॒स्याः॑ प॒शवो॑ वै
छ॑न्द॒स्याः॑ प॒शूने॒व प्रजा॑ता॒न्त्स्वमा॒यत॑नम॒भि पर्यू॑हत इ॒यं वा
अ॒ग्नेर॑तिदा॒हाद॑बिभे॒त्सैताः॑ (५)

अ॒प॒स्या अप॑श्य॒त्ता उपा॑धत्त॒ ततो॑ वा इ॒मां
नात्य॑द॒हद्य॑द॒प॒स्या उप॑दधा॒त्य॒स्या अन॑तिदाहायो॒वाचं॑
हे॒यम॑द॒दि॒त्स ब्र॒ह्म॒णान्नं॑ यस्यै॒ता उप॑धी॒यान्तै॒ य उ॑ चैना
ए॒वं वे॒ददि॑ति॒ प्राण॑भृ॒त उप॑ दधाति॒ रेत॑स्ये॒व प्रा॒णान्द॑धाति॒
तस्मा॑द्व॒दन्प्रा॒णन्पश्य॑ज्छृ॒ण्वन्प॒शुर्जा॑यते॒ऽयम्पु॑रः (५६)

भुव॒ इति॑ पु॒रस्ता॒दुप॑ दधाति प्रा॒णमे॒वैताभि॑र्दाधारा॒यं
 दक्षि॑णा वि॒श्वक॒र्मेति॑ दक्षि॒णतो॑ मन॑ ए॒वैताभि॑र्दाधारा॒यम्पश्चाद्वि॑श्व
 इति॑ प॒श्चाच्चक्षु॑रे॒वैताभि॑र्दाधारे॒दमु॑त्तरा॒थ्सुव॑रित्यु॒त्तर॑तः
 श्रोत्र॑मे॒वैताभि॑र्दाधारे॒यमु॑परि॑ म॒तिरित्यु॑परि॑ष्टा॒द्वाच॑मे॒वैताभि॑र्दाधार
 दश॑द॒शोप॑ दधाति स॒र्वीर्य॑त्वाया॑क्ष्ण॒या (५७)

उप॑ दधाति तस्मा॑दक्ष्ण॒या प॒शवोऽङ्गा॑नि॒ प्र ह॑रन्ति
 प्रति॑ष्ठित्यै॒ याः प्रा॒चीस्ताभि॑र्वसि॑ष्ठ आ॒र्ध्रोद्या॑ दक्षि॒णा
 ताभि॑र्भर॒द्वाजो॑ याः प्र॒तीची॑स्ताभि॑र्वि॒श्वामि॑त्रो॒ या
 उदी॑ची॒स्ताभि॑र्ज॒मद॑ग्निर्या॒ ऊ॒र्ध्वास्ताभि॑र्वि॒श्वकर्मा॑ य
 ए॒वमे॒तासा॑मृद्धिं वेद॒र्ध्नोत्ये॒व य आ॑सा॒मेव॑म्बन्धुतां वेद
 बन्धु॑मान्भवति॒ य आ॑सा॒मेव॑ क्लृप्तिं वेद॒ कल्प॑ते (५८)

अ॒स्मै य आ॑सा॒मेव॑मा॒यत॑नं वेदा॒यत॑नवान्भवति॒ य
 आ॑सा॒मेव॑मप्रति॑ष्ठां वेद॒ प्रत्ये॒व ति॑ष्ठति प्रा॒णभृ॑तं उप॒धाय॑
 संय॑त॒ उप॑ दधाति प्रा॒णाने॒वास्मि॑न्धित्वा संय॒द्धिः सं
 यच्छ॑ति॒ तथ्सं॑यता॑ संय॒त्त्वमथो॑ प्रा॒ण ए॒वापा॑नं दधाति
 तस्मा॑त्प्रा॒णापा॑नौ सं च॑रतो॒ विषू॑चीरुप॑ दधाति॒ तस्मा॑द्विष्व॑श्चौ
 प्रा॒णापा॑नौ यद्वा अ॒ग्नेरसं॑ यतम् (५९)

असुवर्ग्यमस्य तत्सुवर्ग्योऽग्निर्यत्सं यत उपदधाति
 समेवैनं यच्छति सुवर्ग्यमेवाकस्यविर्वयः कृतमयानामित्याह
 वयोभिरेवायानव रुन्देऽयैर्वयांसि सर्वतो वायुमतीर्भवन्ति
 तस्मादयं सर्वतः पवते॥ (६०)

पश्चादेताः पुरोऽक्षण्या कल्पतेऽसं यतं पञ्चत्रिंशच्च॥ [१०]

गायत्री त्रिष्टुब्जगत्यनुष्टुप्पङ्क्ता सह। बृहत्युष्णिहा
 ककुत्सूचीभिः शिम्यन्तु त्वा। द्विपदा या चतुष्पदा त्रिपदा
 या च षट्पदा। सछन्दा या च विच्छन्दाः सूचीभिः शिम्यन्तु
 त्वा। महानाग्नी रेवतयो विश्वा आशाः प्रसूवरीः। मेघ्या
 विद्युतो वाचः सूचीभिः शिम्यन्तु त्वा। रजता हरिणीः सीसा
 युजो युज्यन्ते कर्मभिः। अश्वस्य वाजिनस्त्वचि सूचीभिः
 शिम्यन्तु त्वा। नारीः (६१)

ते पत्नयो लोम वि चिन्वन्तु मनीषया। देवानाम्पत्नीर्दिशः
 सूचीभिः शिम्यन्तु त्वा। कुविदङ्ग यवमन्तो यवं चिद्यथा
 दान्त्यनुपूर्वं वियूय। इहेहैषां कृणुत भोजनानि ये बर्हिषो
 नमोवृक्तिं न जग्मुः॥ (६२)

नारीस्त्रिंशच्च॥ [११]

कस्त्वाँ छति॑ कस्त्वा॒ वि शाँस्ति॑ कस्ते॒ गात्राणि॑ शिम्यति।
 क उ॑ ते शमिता॒ कविः॑। ऋतव॑स्त ऋतु॒धा परुः॑ शमितारो॒ वि
 शासतु॑। स॒व॒त्स॒रस्य॑ धाय॑सा॒ शिमी॑भिः शिम्यन्तु त्वा। दैव्या॑
 अध्व॑र्यव॑स्त्वा॒ छन्तु॑ वि च॑ शासतु। गात्रा॑णि पर्व॒शस्ते॑ शिमीः॑
 कृण्वन्तु॑ शिम्यन्तः॑। अ॒र्धमा॑साः परू॑षि ते॒ मासाँश्छन्तु॑
 शिम्यन्तः॑। अ॒होरा॒त्राणि॑ म॒रुतो॑ विलि॑ष्टं (६३)

सू॒दय॑न्तु ते। पृथि॒वी ते॒ऽन्तरि॑क्षेण वा॒युश्छि॑द्र॒म्भिष॑ज्यतु।
 द्यौस्ते॒ नक्ष॑त्रैः स॒ह रू॒पं कृ॑णोतु साधु॒या। शं ते॒ परे॑भ्यो
 गात्रे॑भ्यः शम॒स्त्वरे॑भ्यः। शम॒स्थभ्यो॑ म॒ज्जभ्यः॑ शमु॑ ते त॒नुवे॑
 भुवत् (६४)

विलि॑ष्टत्रिंशच्च॑॥ [१२]

उ॒त्स॒न्नय॑ज्ञ इन्द्रा॑ग्नी दे॒वा वा अ॑क्ष॒णया॑स्तोमीया॑ अ॒ग्नेर्भा॑गो॒ऽस्य॑ग्ने जा॒तान् शि॑मरिति॑
 नाक॑सद्वि॒श्र॒न्दाँ॑सि सर्वा॑भ्यो वृष्टि॑सर्ना॒र्दवा॑सुराः कर्ना॑याँसः प्र॒जाप॑तेरक्षि॒
 द्वाद॑श॑॥ [१३] उ॒त्स॒न्नय॑ज्ञो दे॒वा वै यस्य॑
 मुख्य॑वतीर्नाक॑सद्विरे॒वैताभि॑र॒ष्टाच॑त्वारिँशत्॥ 48॥ उ॒त्स॒न्नय॑ज्ञः स॒र्वत्वा॑या॑॥